

Elina Kärkkäinen

Vain mielikuvitus rajana -

Sadutus ja tarinasäveltäminen musiikkipedagogin työvälineinä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

23.11.2015

Tekijä Otsikko	Elina Kärkkäinen Vain mielikuvitus rajana - Sadutus ja tarinasäveltäminen musiikkipedagogin työvälineinä
Sivumäärä Aika	31 sivua + musiikkisatuesityksen DVD-tallenne 23.11.2015
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaaja	MuT Annu Tuovila
<p>Opinnäytetyössä kerrotaan eräässä päiväkodissa pidetyistä musiikillisista työpajoista, joissa käytettiin työvälineinä sadutusta ja tarinasäveltämistä. Työpajoihin osallistui päiväkodin 4-5 -vuotiaiden lasten ryhmä. Pajoissa lapset pääsivät tekemään yhteisen sadun, säveltämään ja musisoimaan. Lasten tekemistä tuotoksista koottiin musiikkisatuesitys, jonka lapset esittivät päiväkodin muille lapsille, henkilökunnalle ja lasten vanhemmille.</p> <p>Työpajoissa tavoitteena oli saada lapset osallistumaan yhteiseen tekemiseen ja innostaa heitä tarinasäveltämään. Toiminnan tavoitteena oli myös vahvistaa heidän musiikillista keksintäänsä. Päämääränä oli koota heidän omista tuotoksistaan koostuva esitys ja saada harjoiteltua se esityskuntoon.</p> <p>Opinnäytetyössä käsitellään sadutusta ja tarinasäveltämistä musiikkipedagogin työvälineinä ja perehdytään näihin aiheisiin tarkemmin. Tarkastelun kohteena on myös musiikillisten työpajojen kohderyhmä, 4-5 -vuotiaat lapset musiikin tekijöinä.</p> <p>Opinnäytetyössä kuvataan sadutuksen ja tarinasäveltämisen mahdollisuuksia ja osoitetaan, kuinka tärkeää ja arvokasta on lapsen luovuuden tukeminen ja lasten omien tuotosten arvostaminen ja kuunteleminen. Työn tarkoituksena on tarjota uudenlaista näkökulmaa lasten kanssa tekemiseen ja innoittaa lasten parissa työskenteleviä henkilöitä kokeilemaan luovia työvälineitä opetuksessaan. Työ tarjoaa myös ideoita siihen, miten tällaista toimintamallia voisi soveltaa erilaisissa yhteyksissä.</p>	
Avainsanat	Sadutus, tarinasäveltäminen, varhaisiän musiikkikasvatus

Author Title	Elina Kärkkäinen Storycrafting and Storytelling as Music Educator's Tools
Number of Pages Date	31 pages + DVD of musical story performance 23 November 2015
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Early Childhood Music Education and Community Music
Supervisor	Annu Tuovila, DMus
<p>This final project describes music workshops that use storycrafting and storytelling as pedagogical tool. A nursery group of 4-5-year-old children participated in the workshops where they were able to invent a story, compose and play music together. Children's work was used to devise a musical story performance, which they performed to nursery staff, other children and their parents.</p> <p>The goal of the workshops was to involve the children in the common activities in the nursery, inspire them to do storycrafting and to reinforce their musical and creative skills. In addition, the purpose of the workshops was to create a performance consisting of children's own inventions and practice it thoroughly.</p> <p>The project report describes and evaluates storycrafting and storytelling as music educator's tools and analyzes the target group of the musical workshops, 4-5-year-old children, as music makers.</p> <p>The study shows how important it is to support children's creativity, value their own creative contribution and listen to them. The aim of the project is to introduce inspirational approaches and new perspectives into the activities with children, and to encourage educators working with children to try out more creative tools. Additionally, the project gives new ideas on how this kind of an operational model could be applied in different contexts.</p>	
Keywords	storycrafting, storytelling, early childhood music education

Sisällys

1	Johdanto	1
2	4-5 -vuotias lapsi musiikin tekijänä	3
2.1	4-5 -vuotias lapsi	3
2.2	4-5 -vuotias lapsi oppijana	4
2.3	4-5 -vuotias lapsi musiikin parissa	6
3	Sadutuksen ja tarinasäveltämisen taustaa	7
3.1	Sadutus	8
3.2	Tarinasäveltäminen	10
3.3	Sadutus ja tarinasäveltäminen lapsen kasvun ja kehityksen tukena	11
4	Musiikilliset työpajat päiväkodissa	12
4.1	Työpajojen sisältö	14
4.2	Musiikkisadun käsikirjoitus	19
5	Projektin arviointia	21
5.1	Lastentarhan opettajan haastattelu	21
5.2	Omaa arviointia	23
6	Pohdinta	27
	Lähteet	31

1 Johdanto

Halusin tehdä opinnäytetyönäni projektin lasten parissa, jossa käytän lasten itsensä tekemiä tuotoksia. Sain idean opinnäytetyöhöni eräästä koulun projektista, jonka teimme vanhusten palvelukotiin talvella 2014. Pidimme vanhuksille musiikillisia työpajoja, joissa sadutimme heitä ja musisoimme yhdessä. Viimeisellä kerralla esittelimme muille palvelukodin asiakkaille ja henkilökunnalle mitä olimme tehneet työpajojen aikana. Innostuin silloin tällaisesta työmuodosta ja halusin kokeilla sitä lasten kanssa sekä yhdistää samaan projektiin tarinasäveltämisen. Päädyin tämän projektin innoittamana kokeilemaan samantyylistä työskentelymuotoa myös lasten kanssa.

Halusin yhdistää sadutuksen ja tarinasäveltämisen samaan kokonaisuuteen. Ideana oli, että ryhmasaduttaen tehty yhteinen satu kulkisi jokaisen lapsen omissa tarinasävellyksissä punaisena lankana ja sitoisi kaikkien sävellykset yhteiseksi kokonaisuudeksi. Projektin ajatuksena oli, että lapset tekevät yhteisen tuotoksen, jossa jokainen pääsee tuomaan siihen jotakin omaa ja saa ajatuksensa ja ideansa kuulluksi. Tarkoituksena oli tehdä lasten itsensä näköinen teos, jossa jokaisen tuotosta arvostetaan ja jokaisen tuotos on yhtä tärkeä.

Opinnäytetyössäni tarkastelen sadutusta ja tarinasäveltämistä musiikkipedagogin työvälineinä. Syvennyn musiikillisten työpajojen kohderyhmään, 4-5 -vuotiaisiin lapsiin musiikin tekijöinä. Sen jälkeen pureudun sadutuksen ja tarinasäveltämisen taustaan, jonka jälkeen kerron tarkemmin näistä työtavoista. Tarkastelen myös sitä, miten sadutus ja tarinasäveltäminen tukevat lapsen kasvua ja kehitystä.

Keskeisimmässä osassa opinnäytetyötäni ovat musiikilliset työpajat, jotka pidin helsinkiläisessä päiväkodissa 4-5 -vuotiaiden lasten ryhmälle tammikuussa 2015. Työpajoissa minua avusti opiskelukaverini Saara Heimonen. Kuuden työpajan kokonaisuudessa lapset pääsivät tekemään yhteisen sadun, musisoimaan ja säveltämään. Näihin työpajoihin sisältyivät myös kaikki musiikilliset työtavat: soittaminen, laulaminen, kuuntelu ja musiikkiliikunta. Näiden lisäksi lapset pääsivät piirtämään, mitä työpajasta jäi mieleen. Projekti huipentui viimeisellä kerralla olleeseen konserttiin, jossa lapset esittivät työpajoissa tekemänsä musiikkisadun päiväkodin muille lapsille, henkilökunnalle ja vanhemmille.

Työpajojen tavoitteena oli saada lapset osallistumaan yhteiseen tekemiseen. Tarkoituksena oli tehdä ryhmäsaduttaen yhteinen satu, joka kulkisi mukana lasten omissa sävellyksissä. Tavoitteena oli myös vahvistaa lasten musiikillista keksintäänsä tarinasäveltämisen avulla. Päämääränä oli koota lasten tuotoksista koostuva esitys, jonka saisimme harjoiteltua esityskuntoon.

Omat pedagogiset tavoitteeni olivat työpajakokonaisuuden organisoiminen ja sen toteuttaminen, jossa käytän sadutusta ja tarinasäveltämistä lapsiryhmän kanssa. Tarkoitukseni oli tehdä työpajoista mahdollisimman selkeä ja ehyt kokonaisuus sekä tarjota lasten vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle uudenlaista näkökulmaa lasten kanssa tekemiseen.

Seuraavissa luvuissa kuvailen, mitä tällaisen projektin suunnitteleminen ja toteuttaminen vaativat. Havainnollistan työpajojen rakennetta ja sisältöä sekä kerron, miten työpajat menivät. Sen jälkeen esittelen musiikkisadun käsikirjoituksen, joka sisältää esityksen rungon kokonaisuudessaan. Video tästä musiikkisatuesityksestä on osa opinnäytetyötäni ja katsottavissa DVD-tallenteena, joka löytyy Helsingin Konservatorion kirjastosta.

Musiikkisadun käsikirjoituksen jälkeen tulee projektin arviointiluku, joka alkaa lastentarhan opettajan haastattelulla. Opettaja muun muassa kertoo, mitä mieltä hän oli tästä projektista, miten se vaikutti lapsiin ja miten päiväkotitoiminta on hyödyntänyt työpajoista saatuja ideoita toiminnassaan. Luvun lopussa arvioin projektin onnistumista ja pohdin, mitä uutta opin tästä.

Pohdintaluku sisältää yhteenvedon ja ajatuksia opinnäytetyöstäni. Lisäksi ideoin, miten työpajojen toimintamallia voisi kehittää tulevaisuudessa. Punnitsen erilaisia vaihtoehtoja, miten musiikillisia työpajoja voisi toteuttaa eri tahojen ja eri-ikäisten ihmisten kanssa ja mitä se mahdollisesti vaatisi.

2 4-5 -vuotias lapsi musiikin tekijänä

Päiväkodissa pitämissäni musiikillisissa työpajoissa kohderyhmäni olivat 4-5 -vuotiaat lapset, jotka tekivät yhteisen tarinan pohjalta omia sävellyksiään ja myöhemmin esittivät ne musiikkisatuesityksessä. Työpajojen lähtötilanteen ja kokonaisuuden hahmottamisen kannalta on tärkeää ymmärtää, missä kehitysvaiheessa 4-5 -vuotias lapsi on, millainen hän on oppijana ja millainen on tämän ikäisen lapsen musiikillinen valmiustaso.

2.1 4-5 -vuotias lapsi

4-5 -vuotiaan lapsen kognitiivinen eli tiedollinen kehitys on siinä vaiheessa, että hän kiinnostuu yhä enemmän ympäröivän maailman asioista, muun muassa luonnonilmiöistä, liikennesäännöistä sekä vuodenaikojen vaihteluista. Lapsi on kiinnostunut ympäristösään siitä, miten jokin asia rakentuu, esimerkiksi mistä aineesta jokin tavara on tehty. Lasta alkaa kiinnostaa historiallinen näkökulma maailmasta, kuten esimerkiksi se, miten ennen vanhaan on eletty. Lapselle alkavat selkiytyä tilaa, aikaa ja suuntia koskevat käsitteet, esimerkiksi käsitteet tänään – eilen, ylös – alas ja aikaisin - myöhään. Käsitteiden hallintaa ja kielellistä valmiutta on hyvä vahvistaa lukemalla sekä keskustelemalla lapsen kanssa. (Hongisto-Åberg, Lindeberg- Piironen & Mäkinen 1994, 48.)

Tässä iässä on tärkeää ottaa lapsi kodin askareisiin mukaan ja selittää hänelle, miksi asioita tehdään jollakin tietyllä tavalla. Kun lapselle annetaan vastuu tehdä jokin asia itsenäisesti, josta hän selviytyy, kuten tiskikoneen tyhjentäminen, hänelle muodostuu kuva tehtävistä ja odotuksista, jotka kohdistuvat häneen sekä siitä, miten tehtävien suorittamista valvotaan. Lapsi myös ymmärtää tässä iässä syy- ja seuraussuhteet, jos ne liittyvät lapsen maailmaan. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 48.)

Lapsen tunne-elämän kehittyminen on 4-5 -vuotiaalla siinä vaiheessa, jossa hän opettelee ottamaan toisia huomioon. Lapsi toimii mielellään ryhmässä, ja hän pystyy luomaan ja kokemaan yhteishenkeä. Lapsi myös testaa ja yrittää saada huomiota epäsosiaalisella käyttäytymisellä, esimerkiksi lapsi voi järjestää kohtauksen karkkihyllyllä kaupassa, jos hänen mielitekoihinsa ei suostuta. Tällainen käyttäytymismalli opitaan varhain, ja jos jokin toiminta johtaa tulokseen, se yleensä vahvistuu. Tällaisessa toiminnassa on kysymys lapsen minäkuvan kokeilemisesta suhteessa muihin ihmisiin. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 49.)

4-5 -vuotias lapsi katsoo ja arvioi maailmaa sillä perusteella, mikä on tai ei ole kaunista. Esimerkiksi lapsi voi haltioitua Linnamäen satumaisesta värimaailmasta ja loisteliaasta valaistuksesta. Lapselle on tärkeää tarjota erilaisia esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia, esimerkiksi tehdä taideteoksia, kokeilla monenlaisia materiaaleja, sekä käydä katsomassa teatteri- ja musiikkiesityksiä. (Hongisto-Åberg ym.1994, 49.)

4-5- vuotiaan lapsen motoriikan eli liiketoimintojen kehittyminen on yleensä sillä tasolla, että hän hallitsee tasapainoaan ja ruumiinsa liikkeitä ja harjoittelee perusvalmiuksiaan liikunnassa. Lapsen on hyvä harjoitella monenlaisia liikkeiden koordinaatioita ja liiketoimintojen hallintaa vahvistaakseen motorisia valmiuksiaan. Lapsi nauttii paljon ryhmäliikunnasta, kuten erilaisista liikuntaleikeistä ja musiikkiliikunnasta. Tässä iässä mieleistä tekemistä ovat muun muassa askartelu ja rakentelu, ja lapsi pystyy jo melko haastaviin ja monimutkaisiin suorituksiin, kuten käyttämään saksia taitavasti askarrellessa. Silmän ja käden yhteistyö sekä hienomotoriikka kehittyvät askartelun, piirtämisen, muovailun ja rakentamisen kautta. (Hongisto- Åberg ym. 1994, 49- 50.)

2.2 4-5 -vuotias lapsi oppijana

4-5 -vuotiaana lapsi on ahkera ja halukas harjoittelemaan ja oppimaan uusia taitoja. Hän opettelee sääntöjä leikkien ja pelien avulla, mutta häviäminen voi olla vaikeaa. Lapsen moraalikäsitykset kehittyvät ja hyvä pystytään erottamaan pahasta ja oikea väärästä. Aikuisen apua tarvitaan selvittämään esimerkiksi lapsen uskonnollisia tai eettisiä kysymyksiä. Aikuisen on hyvä kertoa omat perustellut näkemyksensä asioihin ja tarjota lapselle erilaisia näkökulmia. (Hongisto-Åberg ym.1994, 49.)

Jokaiselle ihmiselle on tärkeää tuntea kuuluvansa johonkin ryhmään sekä tuntea itsensä hyväksytyksi. Lapsi omaksuu sosiaaliselta ympäristöltään eli perheeltään, sukulaisiltaan ja kavereiltaan vuosien aikana erilaisia käyttäytymismalleja, tietoja ja arvoja, esimerkiksi kuinka käyttäytyään, kun ollaan ravintolassa tai jonkun luona vieraana. Ihminen elää sosiaalisessa ympäristössä vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja saa yleensä palautetta käyttäytymisestään ja omasta itsestään. Palautteet muokkaavat henkilön suhtautumista itseensä koko elämänsä ajan. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Vihunen & Vilén 2011, 69- 70.)

Lapsi oppii kulttuuriympäristön kautta yhteiskunnan tavat ja säädökset. Kulttuuriympäristöön liittyvät muun muassa kieli, uskonto, koulutusjärjestelmä ja erilaiset kulttuurimuodot. Kulttuurista lapsi omaksuu sen, miten hänen tulee käyttäytyä ja mitä häneltä odotetaan. Kulttuuri säätelee paljon myös sitä, millaiset ovat naisen ja miehen sukupuoliroolit. Kulttuuri vaikuttaa täten muokkaavalla tavalla ihmisen persoonallisuuteen. Esimerkiksi suomalaisessa kulttuurissa kasvanut tyttö omaksuu erilaiset käyttäytymismallit ja yhteiskunnan tavat verrattuna afrikkalaiseen ikätoveriinsa. (Ojanen ym. 2011, 69.)

Jokainen vaikuttaa elämäänsä itse, eikä yksilö ole pelkästään ympäristön ja perimän muovaama. Jokaisella ihmisellä on omat kiinnostuksen kohteensa ja halu hakeutua niiden pariin. Mitä enemmän henkilö tiedostaa omat mieltymyksensä, sitä paremmin ja aktiivisemmin hän pystyy kehittämään itseään. Lapsen oma suuntautuneisuus, kuten kiinnostuksen kohteet ja aktiivisuus osallistumisessa ovat tärkeää ja olennaista hänen kehityksessään. Esimerkiksi lapselle, joka nauttii musisoimisesta tai maalaamisesta, on tärkeää antaa mahdollisuus toteuttaa mieltymyksiään, jotta hänellä olisi tulevaisuudessa valmius itsensä kehittämiseen parhaalla mahdollisella tavalla. (Ojanen ym. 2011, 72.)

Nykyisin painotetaan itsenäistä oman tekemisen suunnittelua ja tavoitteiden asettamista. Tosin nuoret lapset eivät tähän vielä kykene, joten aikuisten vastuulla olisi havaita ja ottaa huomioon lapsen omia kiinnostuksen kohteita. Lapsi viestii kiinnostuksestaan ja suuntautuneisuudestaan hakeutumalla samojen, itseään kiinnostavien asioiden, kuten esimerkiksi liikunnallisten aktiviteettien yhteyteen ja nauttii tietyistä askareista enemmän kuin toisista. On tärkeää, että esimerkiksi päiväkodissa annetaan lapselle mahdollisuus toteuttaa omia mieltymyksiään. (Ojanen ym. 2011, 72.)

Yleisesti tarkastellen oppiminen on laaja käsite ja oppia voi monella eri tavalla. Jokaisella on omanlainen oppimistyylinsä, esimerkiksi joku oppii parhaiten kuuntelemalla, toinen taas katsomalla kuvaa tai tekstiä, seuraava oppii hahmottamaan asiat parhaiten liikkeen kautta. Asioita opitaan sekä yksin että ryhmässä. Oppimistyytlejä on näin ollen monia ja kaikki vaihtoehdot ovat yhtä hyviä. (Prashnig 2000, 111-113.) Sen takia pyrin toteuttamaan musiikillisissa työpajoissa monipuolista ja vaihtelevaa tekemistä ja käytin työpajoissa myös seuraavia musiikillisia työtapoja: laulamista, soittamista, kuuntelua ja musiikkiliikuntaa sekä näiden lisäksi piirtämistä (Ruukonen 2011, 127- 129).

2.3 4-5 -vuotias lapsi musiikin parissa

Musiikkikasvatus tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tavoitteellinen musiikkitoiminta kehittää lapsen sosioemotionaalisia kykyjä eli toimeen tulemista itsensä ja muiden ihmisten kanssa, psykomotorisia valmiuksia eli psyykkisten tekijöiden ja kehon liikkeiden yhteyksiä sekä kognitiivisia eli tiedollisia valmiuksia. Musiikillisen oppimisen prosessi vaikuttaa koko persoonallisuuden kehitykseen, johon liittyvät ajattelu, toiminta ja tunteminen yhdistettyinä kokonaisvaltaiseen musiikilliseen kokemukseen. Lapsen luonnollisten musiikillisten kykyjen lisäksi musiikillinen kehittyminen on yhteydessä lapsen kasvuympäristöön, joka on perustana aiemmille kokemuksille ja taidoille. Ympäristö, joka on musiikillisesti rikas, tukee lapsen luovaa ja oma-aloitteista musiikillista toimintaa. (Ruokonen 2001, 120–123.)

4-5 -vuotiaan lapsen äänenkäyttö on yleensä luovaa ja ennakkoluulotonta, ja hän pystyy säätlemään luonnollisesti omaa laulamistaan. Lapsen yleisen kehittymisen valmiudet vaikuttavat siihen, millaista musiikillista materiaalia 4-5 -vuotiaan kanssa voidaan käyttää. Monipuolista lauluvalikoimaa käyttämällä lapsi tutustuu uusiin asioihin ja käsitteisiin, sekä laajentaa kuvaansa maailmasta ja erilaisista kulttuureista. Laulaminen harjaannuttaa lapsen musiikillista muistia ja sisäisen kuulemisen taitoa. Lapsen sosiaalisuus kehittyy myös laulamalla eri muodoissa yksin ja yhdessä. (Hongisto- Åberg & Lindberg- Piironen & Mäkinen 1994, 75- 76.)

Lapsen hienomotoriikka, musiikillinen muisti, sointiväritaju ja koordinaatiokyky harjaantuvat soittamisen kautta. Soittaminen auttaa 4-5 -vuotiasta hahmottamaan yksinkertaisia muotorakenteita musiikista. Lapsi pystyy säilyttämään rytmin sykkeen ja ylläpitämään yhteistä tempoa sekä myös muuttamaan sitä tarkoituksellisesti. Tässä iässä lapsi hahmottaa tasa- ja kolmijakoiset rytmit. Musiikilliset elämykset, joita lapsi pääsee itse tuottamaan tai kokemaan, kehittävät lapsen mielikuvitusta ja luovaa ilmaisukykyä, esimerkiksi oman sävellyksen tekeminen. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 78–79.)

Lapsen keskittymiskyky harjaantuu soittaessa, jos tilanne on lapselle motivoiva. Lisäksi lapsi pääsee kokemaan soittamisen ja erilaisten soittimien kautta esteettisiä elämyksiä, joita voivat tuottaa esimerkiksi eri instrumenttien sointivärit ja yhteissoitto. Soittaessa omat soolo-osuudet kehittävät lapsen itsenäisyyttä ja yhteissoitto edistää sosiaalista kehitystä, ja lapsi oppii ymmärtämään ja hyväksymään kaikkien yhteiset säännöt. (Hongisto- Åberg ym. 1994, 79.) Esimerkiksi ensimmäisellä kerralla musiikillisten työpajojeni

yhteissoittotilanteessa lapsilla oli erilaisia rytmisoittimia, joita he soittivat samalla kun lauloimme erään lapsen tekemää sävellystä. Moni lapsista soitti lujaa ja laulu peittyi soittimien äänen alle. Kertasin laulun jälkeen yhteiset pelisäännöt yhteissoittamiseen ja laulamiseen liittyen ja näytin myös, miten rytmisoittimia tulee soittaa yhteissoitossa ilman että niistä tulee liian luja ääni. Lapset oppivat nopeasti pelisäännöt, minkä jälkeen yhteissoitto sujui ongelmitta.

Kuunneltaessa musiikkia keskittymiskyky, analyyttinen ajattelu ja musiikillinen muisti kehittyvät. Musiikin kuunteleminen herättää mielikuvia, tunteita ja ajatuksia. Lapsi pystyy arvioimaan musiikkia ja perustelemaan ajatuksiaan ja näkemyksiään siitä. Musiikkiliikunnan kautta lapsi oppii itsenäisesti käyttämään erilaisia ja monipuolisia liikuntamuotoja. Samalla hänen kehonhallintansa, rytmitajunsa ja koordinaatiokykynsä kehittyvät. Musiikkiliikunta edistää kehollista ilmaisukykyä, ja lapsi oppii hahmottamaan musiikillisiä kokonaisuuksia ja muotoja. Yhdessä musiikin mukaan liikkuminen ja tanssiminen lujittavat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kehittävät sosiaalisia sekä yhteistoiminnallisia taitoja. (Hongisto- Åberg ym.1994, 79- 80.)

3 Sadutuksen ja tarinasäveltämisen taustaa

Sadutusmenetelmän kehittämisen aloitti 1980-luvulla koulupsykologi ja valtiotieteen tohtori Monika Riihelä. Hän kokeili terapeutisena välineenä kerrontaa, jonka tarkoituksena oli nostaa esille lapsen osaamista ja itsetuntoa. Vuonna 1995 Riihelän aloitteesta käynnistettiin sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen Satukeikka-hanke. Hankkeen johdossa olivat kehittämispäällikkö Monika Riihelä ja tutkija Liisa Karlsson. Tämän hankkeen aikana menetelmä nimettiin sadutukseksi. Sadutusmenetelmän kehittämisessä ovat olleet alusta asti mukana lapset, vanhemmat sekä monet eri alojen ammattilaiset. Heidän avullaan on löydetty muodot ja toimintatavat sadutuksen eri tilanteisiin. (Karlsson 2005, 100.)

Sadutusmenetelmän kehittäminen on edennyt useiden eri tutkimusten ja reittien kautta. Alussa painotus oli terapiassa, mutta sen jälkeen on siirrytty kehittämään haastattelua ja opetusta. Satukeikka -hankkeessa oli tärkeää lasten omien tuotosten, satujen ja kuvien näkyväksi tekeminen sekä lasten oma kulttuuri. Esille ovat nousseet myös sadutuksen merkitykset yhteisöllisyydelle, leikille ja ilolle. Lisäksi kehittelyn alla ovat olleet aikuisten välinen sadutus sekä sen eri muodot. (Karlsson 2005, 100.)

Tarinasäveltäminen syntyi terapeuttisesti suuntautuneessa musiikkikasvatusprojektissa vuosina 1999–2002 Kyyhkyspuiston päiväkodissa Espoossa. Projekti kuului musiikin erityispalvelukeskus Resonaarin toimintaan ja sen tarkoituksena oli tutkia ja kehittää kuvionuottien mahdollisuuksia pienten lasten pianonsoiton opetuksessa. (Hakomäki 2007, 16.) Kuvionuotit ovat musiikkiterapeutti Kaarlo Uusitalon keksimä musiikin kirjaamiseen ja lukemisen apuna käytettävä merkkijärjestelmä, joka perustuu väreihin ja muotoihin (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 5). Toiminnan päiväkodissa suunnitteli ja toteutti pianonsoiton opettaja ja musiikkiterapeutti Hanna Hakomäki, joka kehitti projektin aikana uuden musiikillisen toimintamuodon, tarinasäveltämisen (Hakomäki 2007, 16.).

Hakomäen kehittämä tarinasäveltäminen on yksi merkittävimmistä kulttuuri- ja taidelähteisistä toimintamuodoista, joka on syntynyt ja kehittynyt Suomessa. Tarinasäveltäminen on saanut periaatteellista pohjaa syntymisensä jälkeen erityisesti sadutuksen tutkimuksista sekä sen teoreettisesta taustasta. Näin ollen tarinasäveltämisessä ja sadutuksessa on havaittu samanlaisia piirteitä. (Hakomäki 2007, 16.)

3.1 Sadutus

Sadutus on menetelmä, jonka keskiössä on tutkimuksiin pohjautuva käsitys lapsesta ja aikuisesta sekä toiminnasta heidän välillään. Tämä menetelmän perustana on lasten oma tieto siitä, miten lapsi toimii, millainen lapsi on, miten aikuiset toimivat lasten kanssa ollessaan sekä mikä on aikuisten osuus, kun tehdään jotain yhdessä. Sadutus perustuu tutkimustuloksiin siitä, miten ihminen muuttuu, käsittelee tietoa, oppii ja kasvaa, sekä tiedon luonteen muuttuvaan käsitykseen. Sadutus toimii apuvälineenä toisen mielessä liikkuvien ajatusten, tunnelmien ja näkökulmien kuulemisessa. Sadutuksen kautta nämä asiat nousevat arvokkaiksi ja tärkeiksi, kun niitä aidosti kuunnellaan ja merkitään muistiin. (Karlsson 2005, 110.)

Lapsen ajatukset tulevat kuulluiksi sadutuksen avulla ja hän saa itse päättää ja kertoa siitä, mistä juuri sillä hetkellä haluaa. Sadutuksen käyttäminen ilmentää lapselle sen, että muut kuulijat ovat aidosti kiinnostuneita hänen näkökulmistaan ja ajatuksistaan. Kun lapsen tekemiä satuja käydään läpi ja ne säilytetään, lapsi huomaa tuotoksiensa tärkeyden. Sadutuksen säännöllinen käyttäminen voi vaikuttaa lasten kanssa toimiviin henkilöihin parhaimmillaan siten, että he muuttavat asennoitumistaan lasten esittämiin ideoihin ja

ajatuksiin. Lapset voivat olla luottavaisin mielin siitä, että heitä kuunnellaan ja heidän ajatuksensa otetaan vakavasti. (Karlsson 2005, 110.)

Sadutusmenetelmässä saduttaja, joka voi olla työntekijä tai vanhempi, sanoo lapselle, aikuiselle tai ryhmälle ennen sadutuksen aloittamista: ”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” Saduttaja, joka toimii kirjurina ja kuuntelijana, antaa sadutettavalle eli kertojalle vapauden päättää, millaisen tarinan ja mistä aiheesta hän haluaa kertoa, ja kirjaa kaiken kuulemansa ylös juuri niin kuin kertoja on sanonut. Lopuksi tarina luetaan ääneen ja kertoja voi muuttaa tai korjata sen sisältöä. (Karlsson 2005, 116.)

Ennen sadutuksen aloittamista kertomukseen merkitään sovitusti esimerkiksi kertojan nimi, ikä ja päivämäärä. Satu kirjataan ylös aina kertojan luvalla sekä hänen nähden. Samalla kun lapsi kertoo tarinaansa, hän voi seurata vieressä, miten oma puhuttu tarina muuttuu kirjoittaen tekstiksi. Saduttajan on keskityttävä tarinan sanomaan, eikä korjata kertojan tekemiä ”virheitä”. Vain silloin, jos kertoja haluaa muuttaa tekstistä jotakin, saduttaja saa korjata sen. (Karlsson 2005, 117.)

Jokainen kertoja itse määrittelee omalla tarinallaan, mitä satu hänen mielestään tarkoittaa. Saduttaja kumoaa sadutuksen perusidean, jos alkaa opettaa millainen sadun kuuluisi olla. Tärkeää on se, että saduttaja on kiinnostunut kertojan ajatuksista, näkökulmista sekä hänen kertomuksestaan. Sadutuksessa ei tavoitella tietynlaista, saduttajan haluaa lopputulosta, vaan kertomuksen on oltava juuri sellainen kuin kertoja haluaa sen olevan. Kun satu on valmis, sitä ei arvioida, vaan se hyväksytään sellaisenaan. Sadun kautta ei myöskään pohdita kertojan ongelmia, persoonallisuutta eikä luovuutta. Tärkeintä on kuunnella, mitä kertojalla on sanottavana. Sadutustilanteessa kertoja ja saduttaja ovat tasavertaisia, sillä molemmilla on yhtä tärkeä osuus yhteisen asian saavuttamiseksi. (Karlsson 2005, 116- 117.)

3.2 Tarinasäveltäminen

Tarinasäveltäminen on Hanna Hakomäen kehittämä työkalu, jonka perusideana on musiikillisen keksinnän avulla tuoda esille ajatuksia ja ideoita sekä olla toisten kanssa vuorovaikutuksessa musiikin maailmassa. Tarinasäveltämisen kautta voidaan ilmaista tunteita, ajatuksia ja kokemuksia sekä saada mahdollisuus jakaa niitä toisille musiikin keinoin. Jokainen, joka pystyy tuottamaan soittimesta ääntä ja toistamaan sen uudelleen riittävän tarkasti, osaa tarinasäveltää. Lisäksi soitettu tuotos on myös merkittävä muistiin ja oma sävellys on pystyttävä erottamaan muiden tuotoksista. (Hakomäki 2007, 15.)

Tarinasävellys on teos, joka syntyy tarinasävelletessä ja se voi olla esimerkiksi musiikkitarina, laulu tai musiikkileikki. Toimijoina tarinasäveltämisessä ovat sekä tarinasäveltäjä että tarinasävellyttäjä. Tarinasäveltämiseen tarvitaan joku soitin, jolla tarinasäveltäjä luo oman tuotoksensa ja jonka tarinasävellyttäjä kuuntelee ja kirjoittaa sitten muistiin. Tarinasävellys esitetään konsertissa, jossa yleisönä on säveltäjälle tärkeitä henkilöitä. Tarinasäveltämiseen siis sisältyy musiikillisen ilmaisun mahdollisuus, vuorovaikutustilanne, muistiin merkitty teos ja konsertti. (Hakomäki 2007, 15–16.)

Tarinasäveltäminen sopii mainiosti eri-ikäisille; niin lapsille, nuorille, aikuisille kuin vanhuksillekin ja sitä voidaan toteuttaa sekä yksilö- että ryhmätyöskentelynä. Tarinasäveltämistä voidaan käyttää toimintamuotona erilaisten taideaineiden opiskelussa, esimerkiksi soittotunneilla, musiikkileikkikoulussa, koulussa musiikin tunnilla sekä tanssin opetuksessa. Lisäksi menetelmä sopii terapeuttisesti suuntautuneeseen työskentelyyn, kuten musiikkiterapiaan kuntoutusmuodoksi sekä toiminta- ja perheterapiaan. Tarinasäveltää voi myös kotona oman perheen, sukulaisten ja tuttavien kanssa tai sitä voi käyttää esimerkiksi partiossa tai kerhoissa. (Hakomäki 2007, 16–17.)

Tarinasävellyttäjällä, joka toimii kuuntelijana ja kirjaajana, on oltava itsellään taustalla musiikin harrastuneisuutta sekä omakohtaista kokemusta tarinasäveltämisen tekemisestä. Hänellä tulisi olla hallinnassa musiikin peruselementit: melodian, rytmin, sointiväriin, harmonian ja musiikillisen muodon hahmottaminen, jotta hän voi kirjata tarinasäveltäjän teokset muistiin. On myös tärkeää paneutua sellaiseen nuottien merkitsemistapaan, jota aikoo käyttää tarinasäveltämisen aikana. Tarinasävellyttäjällä on tärkeää olla kokemusta musisoinnista, valmius vastaanottaa monenlaista musiikillista ilmaisua sekä halu jakaa musiikillisen tarinan sisältöä yhdessä tarinasäveltäjän kanssa. (Hakomäki 2007, 17.)

3.3 Sadutus ja tarinasäveltäminen lapsen kasvun ja kehityksen tukena

Sadutus ja tarinasäveltäminen ovat osa lasten omaa kulttuuria ja lapsen maailmaa koskettavia työtapoja, joissa päästään luomaan jotakin aivan uutta sekä samalla mahdollistetaan oman tuotoksen muistiin kirjaaminen haluamallaan tavalla. Lapsen näkökulma ja ääni saadaan näiden työtapojen kautta kuuluviin, niin tarinan kuin myös musiikin muodossa. Lapsella on mahdollisuus tulla kuulluksi juuri omana itsenään, ilman kenenkään ohjailuja. (Karlsson 2005, 41.)

Lapset ovat aktiivisia ja kehittyviä toimijoita, jotka ovat luonnostaan motivoituneita keräämään uusia kokemuksia ja toimimaan sosiaalisen ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa (Marjanen 2011, 387). Sadutuksessa ja tarinasäveltämisessä lapset saavat tilaisuuden kehittää sosiaalisia taitojaan ja oppivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa kokeilemalla, tekemällä, näkemällä ja kuulemalla. (Hakomäki 2007, 21.)

Saduttaen ja tarinasäveltäen tehdyt tuotokset tuottavat ryhmän jäsenille iloa ja samalla ryhmähenki sekä yhteisöllisyyden tunne kasvavat. Näin ollen heille tärkeässä vertaisryhmässä lapsen omat ajatukset ja tunteet tulevat hyväksytyiksi. Oman itsensä, elämänsä ja kokemuksensa tärkeäksi tunteminen ovat perusedellytyksiä lapsen kasvuun ja kehitykselle, ja lapsista on löytynyt uudenlaisia, jopa yllättäviäkin vahvuuksia. Tätä kautta lapsen luottamus omiin kykyihinkin ja vaikutusmahdollisuuksiin kasvaa, sekä lapsi saa myös onnistumisen kokemuksia. (Hakomäki 2007, 21.) Siten lapsen itsetunto vahvistuu, mikä on oppimisen ja kasvun kannalta hyvin merkittävää. (Karlsson 2005, 42.)

Sadutus ja tarinasäveltäminen ovat molemmat osa osallistavaa ja kohtaavaa toimintakulttuuria, jossa ei ainoastaan kuunnella toista ihmistä. Tarkkaavaisuus ja kuunteleminen luovat pohjaa lapsen luovuudelle, kasvuun, kehittymiselle ja oppimiselle. (Karlsson 2005, 42.)

Sadutus kehittää lapsen kielellistä tietoutta ja uusien käsitteiden oppimista. Sadutuksen käyttö rohkaisee lasta mielikuvituksen käyttöön, monipuoliseen sanavarastoon ja ilmaisuun, ilmeikkääseen kerrontaan, kommunikaatioon, aktiivisuuteen, aloitteellisuuteen sekä eri näkökulmien ja toisten ihmisten huomioimiseen. (Karlsson 2005, 42.)

Tarinasäveltämisen kautta luodaan uutta musiikkikulttuuria, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista ja musiikillista kehitystä. Tarinasäveltäessä syntyy ilmeikkäitä ja monipuolisia teoksia, joista osa voi olla perinteisempää ja osa taas modernimpaa musiikkia. Musiikillisissa tarinoissa voi olla pitkä tai lyhyt satu tai ne voivat olla muutaman sanan ja sävelen pituisia teoksia. (Hakomäki 2007, 23.)

Lasten itsensä tekemät tuotokset vaikuttavat lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen. Aikuiset oppivat tuntemaan lapsia, heidän ajatuksiaan ja kiinnostuksen kohteita paremmin. Tällainen antaa mahdollisuuden lasten uudentlaiselle tuelle ja huomiolle, millä voi olla huomattava vaikutus lasten ajattelutapaan omista mahdollisuuksista oppijoina ja osajoina. (Hakomäki 2007, 22.)

Sadutus ja tarinasäveltäminen ovat nostaneet esille lasten kokemusten ja kuuntelun merkityksellisyyden. Ne tuovat lapsille lisää rohkeutta, innostusta ja halua esiintyä, kehittävät keskittymiskykyä sekä voivat vähentää haastavaa käyttäytymistä. Toiminta on lapsille mielekästä ja siksi myös motivoivaa. Sadutus ja tarinasäveltäminen antavat lapselle mahdollisuuden itsensä kehittämiseen omien tarpeidensa ja kykyjensä mukaisesti. Ne voivat olla myös oppimisvaikeuksien kanssa kamppailevien apuna ja samalla kaventaa sosiaalisia eroja, esimerkiksi mahdollistamalla erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden, vanhusten tai kehitysvammaisten ilmaista itseään ja luoda omaa kulttuuriaan. (Hakomäki 2007, 21, 23.)

4 Musiikilliset työpajat päiväkodissa

Tässä luvussa kerron tarkkan kuvauksen päiväkodissa pitämistäni musiikillisista työpajoista. Syvennyn kertomaan muun muassa työpajojen suunnittelusta, sisällöstä ja toteutuksesta. Luvun lopussa on työpajoissa syntyneen musiikkisatuesityksen käsikirjoitus.

Pidin kuusi musiikillista työpajaa helsinkiläisessä päiväkodissa tammikuussa 2015. Työpajoissa lapset pääsivät itse tekemään sadun, tarinasäveltämään ja musisoimaan. Lähtökohtana oli kaikkien työpajaan osallistuvien lasten luovuuden, musisoimisen ja musiikkituotosten arvostaminen. Apuna työpajoissa minulla oli opiskelukaverini Saara Heimonen.

Sain idean tällaiseen projektiin vuotta ennen näitä työpajoja, ja aloin silloin suunnitella, miten ja missä sen voisi käytännössä toteuttaa. Kerroin ideastani opiskelukaverilleni

Saara Heimoselle ja hän tuli silloin avukseni. Hänen tehtävänään oli auttaa minua työpajojen toteuttamisessa ja videoida pajat.

Projektin alkaessa minun tuli löytää yhteistyökumppaniksi päiväkotia, jossa työpajat voisi toteuttaa. Menin käymään puoli vuotta ennen projektin alkua minulle tutussa päiväkodissa, jossa olin ollut tekemässä ensimmäistä opetusharjoittelua. Siellä käydessäni kerroin millaisesta projektista on kyse, ja miten olin ajatellut toteuttaa sen. Päiväkodin henkilökunta otti idean positiivisesti vastaan ja yhteistyö heidän kanssaan käynnistyi. Sovimme, että olisimme vielä ennen työpajojen alkamista uudemman kerran yhteydessä.

Olin pari kuukautta ennen ensimmäistä työpajaa puhelimitse yhteydessä päiväkodin yhteyshenkilöön ja sovimme ryhmän, joka tulisi työpajoihini sekä sovimme tarkan aikataulun projektilleni. Työpajoihin osallistui 4-5 -vuotiaiden lasten ryhmä, jossa oli yhteensä kahdeksan lasta. Kävin myöhemmin uudelleen vierailulla päiväkodissa ja katsoin, millaiset tilat ovat käytössäni ja mitä varusteita siellä on. Lisäksi kysyin kaikilta työpajoihin osallistuneiden lasten vanhemmilta kirjallisen luvan pajojen videointia varten.

Suunnittelutyö oli tärkeässä roolissa ennen työpajoja. Suunnitteluvaiheessa täytyi huomioida käytettävissä oleva aika suhteessa toimintaan ja tavoitteisiin. Lähtökohtana olivat lapsi sekä yksilönä että ryhmänä, opetuksen rakenne, käytettävissä oleva aika sekä kokonaisuus ja opetuksen jaksottaminen eri tuokioihin. (Marjanen 2011, 389- 390.) Suunnittelin mitä tekisimme missäkin pajassa sekä sen mihin pyrimme näillä pajoilla ja mitkä ovat tavoitteet. Lisäksi organisoisin, missä aikataulussa projektin olisi tarkoitus edetä ja saada lasten sävellykset esityskuntoon.

Yksi tämän projektin päämäärinä oli saada tehtyä sadutuksen ja tarinasäveltämisen keinoin esitys, joka koostuisi lasten tekemistä tuotoksista. Työpajoissa tavoitteena oli saada lapset osallistumaan yhteiseen tekemiseen ja tehdä yhteinen satu, joka kulkisi lasten sävellyksissä mukana punaisena lankana. Pyrkimyksenä oli myös vahvistaa lasten musiikillista keksintää tarinasäveltämisen avulla.

Omat pedagogiset tavoitteeni olivat työpajakokonaisuuden organisoiminen ja sen toteuttaminen. Tarkoituksena oli tehdä mahdollisimman selkeä kokonaisuus ja samalla tarjota päiväkodin henkilökunnalle ja lasten vanhemmille uutta näkökulmaa lasten kanssa tekemiseen.

4.1 Työpajojen sisältö

Nämä kuusi musiikillista työpajaa olivat kokonaisuus, jotka pidettiin kaksi kertaa viikossa yhteensä kolmen viikon ajan. Alla ovat tarkemmat kuvaukset työpajojen rakenteesta ja sisällöstä sekä siitä, miten työpajat onnistuivat. Työpajat on otsikoitu sen päätoiminnan mukaan.

1. työpaja: Sadutus

Aluksi esittelimme työparini Saara Heimosen kanssa itsemme ja kerroimme mitä varten olemme täällä. Opetimme lapsille alkulaulun, jonka jälkeen pidimme sadutuksen koko ryhmälle. Ryhmäsadutuksen jälkeen ohjasimme musiikkiliikuntaa, jossa lapset liikkuvat musiikin tahtiin. Lopuksi opetimme lapsille loppulaulun, jonka lauloimme yhdessä. Työpajan kesto oli 45 minuuttia.

Ensimmäinen työpaja onnistui kokonaisuudessaan hyvin, sillä lapset vaikuttivat olevan innoissaan ja osallistuivat aktiivisesti yhteiseen tekemiseen. Alkulaulussa jokaiselle lapselle laulettiin omalla vuorollaan ja vuorossa oleva lapsi sai valita, mihin haluaa taputtaa laulun aikana, esimerkiksi päähän, käsiin tai jalkoihin. Laulun jälkeen aloitimme sadutuksen, johon ryhmän kaikki lapset osallistuivat. Ryhmäsadutuksen aluksi ohjeistin lapsia kertomalla, että he saavat kertoa tarinan. Jokainen sai omalla vuorollaan jatkaa tarinaa, joka kirjoitettiin muistiin. Tämän jälkeen luin tarinan läpi ja samalla lapset saivat muuttaa sitä halutessaan.

Työparini Saara Heimonen toimi sadun kirjurina ja minä ohjasin tilannetta tarpeen mukaan. Saduttamistilanne sujui vaivattomasti. Lapset esimerkiksi jaksoivat odottaa omaa vuoroaan tarinan kertomisessa ja kaikki osallistuivat toimintaan oma-aloitteisesti. He kertoivat hauskan ja mielikuvitukseksiaan sadun ja pitivät siitä itsekkin. Lasten mielestä tarina oli hauska ja se nauratti heitä. Lasten tekemä satu on luettavissa seuraavan tekstikapaleen jälkeen.

Tarinan tekemisen loppupuolella lapsissa alkoi näkyä pientä levottomuutta, joten improvisoimme heille pikaisesti musiikkiliikuntaleikin. Leikissä ideana oli se, että lapset kuuntelevat pianolla soittamaamme musiikkia ja liikkuvat sen mukaan. Musiikkiliikunta toimi hyvin tässä kohtaa, ja lapset jaksoivat sen jälkeen vielä keskittyä opettelemaan loppulaulun.

Kuolemantähti, jossa oli kaikki pahikset. Pelle ampui hampaita. Nakupelle lensi avaruuteen, ja rikkoi Kuolemantähden. Kissa meni metsään, avaruusmetsään. Tiikeri meni metsään leikkimään. Ne leikki siellä niin kuin semmosta hippaa.

Sitten tapahtu silleen että Kuolemantähti heräsi eloon, ja sitten se kloonisotilas ampu ammuksia koko ajan sieltä, eikä se räjähtänyt millään. Sitten se pelle, nakupelle, ampui vahingossa Kuolemantähden ja Kuolemantähti murskaantui. Sit se nakupelle tuli ihan hösöksi ja ampui maapalloa.

Maapallo räjähti ja sitten tuli myös hauva ja se kokosi maailman taas, ja se sotilas ampuikin palapelin. Maapallo oli sit musta, ja sitten kun maapallo oli musta se kokoontui samanlaiseksi. Sitten maapallolle tuli asustamaan avaruusjänis, se jänis oli vihreä ja sillä oli pitkät etuhampaat. Se näytti tosi hurjalta kun se irvisti, mutta yhtäkkiä se loikkasikin piiloon, koska sitä itseään pelotti.

Hauva oli jättänyt maapallolle kirjekuoren, jonka sisällä oli viesti. Sitten se vihreä pupu avasi kirjekuoren ja siinä luki, että miten hösö sä oot, että pelkäät itseäsi.

Kuva 1 Lasten tekemä musiikkisatu

2. ja 3. työpaja: Tarinasäveltäminen

Toisen ja kolmannen työpajan keskiössä oli tarinasäveltäminen pienemmissä ryhmissä. Koko kahdeksan hengen ryhmä oli jaettu kolmeen pienryhmään, kahteen kolmen hengen ryhmään ja yhteen kahden hengen ryhmään. Jokaisella pienryhmällä oli aikaa noin 15–20 minuuttia. Ne lapset, joiden ryhmä ei ollut säveltämisvuorossa, olivat päiväkodin ohjaajan kanssa toisessa tilassa leikkimässä tai piirtämässä odottaessaan omaa vuoroaan.

Ensimmäinen tarinasävellyspaja alkoi siten, että istuimme yhdessä pianon ääressä ja lauloimme alkulaulun. Lapset saivat kokeilla millaisia ääniä pianon valkoisista ja mustista koskettimista tulee, sekä miten korkeita ja matalia ääniä soittimesta saa. Tämän jälkeen luin lapsille heidän tekemän sadun ja kysyin, miltä tällainen tarina voisi kuulostaa musiikkina. Ohjeistin lapsia sanomalla, että he saavat soittaa mitä haluavat ja kerroin, että kirjoitan sen ylös.

Lapset saivat yksi kerrallaan soittamalla kertoa, millaiselta heidän oma tarinansa tai joku osa tarinasta voisi kuulostaa. Muut lapset istuivat pianon vieressä ja kuuntelivat. Tässä kohtaa minä toimin kirjurina ja kirjasin lasten soittamia nuotteja ja melodioita. Sen jälkeen varmistin pianolla soittaen, että heidän sävellyksensä tulivat oikein kirjatuiksi. Työparini Saara Heimonen avusti ja kannusti lapsia soittamaan.

Jokainen sai soittaa omalla vuorollaan mitä halusi ja selittää, mistä tämä sävellyks kerrtoi. Kaikkien sävellykset liittyivät heidän omaan, yhteiseen satuunsa, ja moni valitsi sävellyksen aiheeksi sadusta kohdan, jonka oli itse kertonut. Kun kaikki olivat päässeet säveltämään, lauloimme yhdessä loppulaulun. Lapset saivat sen jälkeen vielä piirtää, mitä heillä jäi mieleen tästä kerrasta.

Ensimmäinen tarinasävellyspaja meni hyvin, vaikka aluksi joitakin lapsia jännitti uusi tilanne, jossa sävellettiin ja soitettiin pianolla. Kuitenkin kaikki uskaltautuivat säveltämään ja rohkaistuivat siinä, kun kannustimme ja kehuimme heitä työparini Saaran kanssa. Lapset olivat selvästi ylpeitä ja iloisia omista tuotoksistaan, ja innoissaan siitä, että omat sävellykset kirjattiin ylös heidän haluamallaan tavalla.

Toisessa tarinasävellyspajassa lapset olivat rohkeampia, sillä asia oli heille nyt tuttu. Moni sävelsi omaan teokseensa vielä jotain lisää, ja joku lapsista sävelsi vielä uuden sävellyksen. Paja meni jokaisen ryhmän kohdalla sujuvasti, vaikka tällä kertaa kaikki eivät jaksaneetkaan odottaa kärsivällisesti omaa soitto- ja sävellysvuoroaan. Säveltämisen vuorossa olleen lapsen kohdalla muiden lasten levottomuus häiritsi hieman keskittymistä. Työparini Saara keksi, että säveltämisen vuoroon odottavat lapset voisivat leikkiä hänen kanssaan sivummalla, jotta säveltämisen vuorossa oleva lapsi saisi keskittyä rauhassa. Tämä idea toimi, ja saimme tarinasäveltämiseen jälleen työrauhan.

4. työpaja: Lasten sävellysten kertaaminen sekä laululeikkien tekeminen

Neljännessä työpajassa olimme pienryhmissä. Kaikissa ryhmissä tuntien rakenne oli sama ja kesto 20–30 minuuttia. Aloitimme työpajan tutulla alkulaululla. Sen jälkeen soitin ja lauloin lasten sävellykset läpi, ja lapset lauloivat omissa kappaleissaan mukana. Sen jälkeen lapset saivat suunnitella, millainen laululeikki mihinkin kappaleeseen tulisi ja kirjasin lasten ideoita ylös. Tämän jälkeen harjoittelimme lauluja ja laululeikkejä. Päätimme pajan laulamalla loppulaulun.

Neljännessä työpajassa lapset olivat luovia ja keksivät omiin lauluihinsa kiitettävästi leikki-ideoita. Jokainen lapsi keksi omaan sävellykseen jonkun pienen laululeikin, johon myös muut pääsivät antamaan ideoitaan. Kokeilimme lasten kanssa yhdessä heidän keksimiään laululeikkejä ja yksinkertaistimme osan leikeistä. Esimerkiksi *Eläimet*-laulun *Tiikeri*-osan lasten keksimässä leikissä ”tiikerit” eli lapset kävelivät kaukaa huoneen toisesta päädystä toiseen ja tekivät samalla lauluun sopivia taputuksia. Tämän toteutimme esityksessä siten, että kiersimme kaikki pientä kehää toisiamme seuraten ja pysähdyimme paikallamme taputtamaan lattiaan. Jotkut leikki-ideoista jouduimme jättämään pois päiväkodissa myöhemmin esitettävän musiikkisadun esitystilannetta ajatellen. Esimerkiksi eräs poika olisi halunnut kiipeillä sänkyjen ja tuolien päällä ja leikkiä samalla kissaa. Pystyimme toteuttamaan osan leikeistä sellaisenaan, muun muassa poikien keksimän ”lasermiekalla” ampumisen *Pahisten laulussa*.

5. työpaja: Kenraaliharjoitus

Olimme siinä päiväkodin tilassa, missä esitys tulisi myöhemmin olemaan. Kenraaliharjoitukseen osallistui koko ryhmä yhdessä. Aluksi lauloimme alkulaulun ja kävimme läpi, mitä tekisimme tuona päivänä ja millainen tuleva konsertti tulisi olemaan. Kertasimme esityksen vaihe vaiheelta kaksi kertaa. Lopuksi kävimme vielä läpi esityksen ajankohdan ja miten esitystilanteessa käyttäytyään, esimerkiksi miten istutaan ja kuunnellaan, kun on toisen vuoro esiintyä ja kuinka esityksen lopuksi kumarretaan. Päätimme kenraaliharjoituksen laulamalla yhdessä loppulaulun.

Kenraaliharjoituksen alussa lapset olivat levottomia ja oli vaikeaa saada kaikkien huomio. Tämä saattoi johtua osittain ohjeideni epäselvyydestä ja siitä, että puhuin hieman liikaa lapsille ohjeidenantotilanteessa heidän keskittymiskykynsä nähden. Kertasimme

lasten ohjaajan avustuksella, miten tärkeää keskittyminen ja harjoittelu olivat tässä tilanteessa. Esityshän oli tulossa parin päivän kuluttua, jota tulisi katsomaan heidän vanhempansa sekä päiväkodin muut lapset. Kun lapsille kertoi selkeästi, mitä tapahtuu ja miksi, he ymmärsivät mistä on kyse, ja olivatkin tämän jälkeen hyvin mukana ja keskittyneitä, ja saimme käytyä esityksen perusteellisesti läpi. Sen jälkeen jäi vielä reilusti aikaa kerrata esitys uudelleen ja tällä kertaa se meni erittäin hyvin. Lapset olivat rohkeasti mukana esittämässä itse tekemiään tuotoksia ja olivat niistä innostuneita ja ylpeitä. Heidän innostuksensa huokui heittäytymisestä ja ilosta oman esityksensä harjoitteluun.

6. työpaja: Konsertti

Ennen lasten tekemää musiikkisatuesitystä kävimme vielä läpi esityksen rungon ja istumajärjestyksen. Sen jälkeen esitimme tuotoksen päiväkodin muille lapsille, henkilökunnalle ja vanhemmille. Esityksen jälkeen yleisö sai osallistua mukaan, ja opetimme heille yhden laulun esityksestä.

Musiikkisadun esityspäivänä eteen tuli vastoinkäymisiä, sillä kahdeksasta lapsesta paikalla oli vain kolme; kaikki muut olivat sairastuneet ja olivat kotonaan toipilaina. Itse olin myös kuumeessa ja ääni lähes poissa, mutta en antanut näiden asioiden lannistaa ja vaikuttaa esitykseen. Olimme työparini Saaran kanssa päiväkodissa hyvissä ajoin, ja ehdimme vielä harjoitella näiden kolmen lapsen kanssa esityksen läpi. Heidän tehtäväkseen jäi esittää poissa olevien lasten osuudet. Onneksi he olivat seuranneet muita ryhmän lapsia tarkasti kenraaliharjoituksissa ja näin ollen oppivat muiden osuudet nopeasti. Minä ja Saara olimme myös lasten apuna ja tukena esityksessä.

Musiikkisatuesitys oli sekä osallistuneiden lasten että yleisön palautteen perusteella menestys. Paikalla olleet lapset olivat hyvillään omasta esityksestään, sillä jännityksestä ja suurimman osan ryhmäläisten puuttumisesta huolimatta he pärjäsivät hyvin. Lasten vapautunut olemus ja kehonkieli viestivät esityksen päätyttyä ilosta ja tyytyväisyydestä omaa esitystään kohtaan. Yleisö piti esityksestä ja nauroi esityksen aikana. Moni yleisöstä halusi oppia esityksessä hittikappaleeksi nousseen *Nakupelle* -laulun. Opetimme laulun sekä siihen liittyvän laululeikin yleisölle esityksen päätyttyä. Yleisön positiivinen reaktio ja lämmin vastaanotto lasten itsensä tekemään tuotokseen olivat paras palaute lapsille.

4.2 Musiikkisadun käsikirjoitus

Seuraavaksi esittelen musiikkisadun käsikirjoituksen. Käsikirjoitukseen on yhdistetty lasten tekemä satu, sävellyksien nuotinnokset ja laululeikit. Lasten musiikkisatuesitys on katsottavissa DVD-tallenteelta, joka löytyy Helsingin Konservatorion kirjastosta. Teknisten ongelmien vuoksi esityksen viimeinen minuutti ei valitettavasti näy videolla, mutta alla olevasta käsikirjoituksesta voi katsoa puuttuvan kohdan sisällön.

”Kuolemantähti, jossa oli kaikki pahikset.

- *Pahisten laulu (Lasermiekalla ampuminen- leikki.)*

Pelle ampui hampaita. Nakupelle lensi avaruuteen ja rikkoi Kuolemantähden.

- *Nakupelle- laulu (Laulaminen mukana, taputukset mukaan.)*

Kissa meni metsään, avaruusmetsään. Tiikeri meni metsään leikkimään. Ne leikki siellä niin kuin semmosta hippaa.

- *Eläimet- laulu:*
  1. Tiikeri
  2. Panda
  3. Koira
  4. Kissa, improvisoitu pianokappale (Laululeikki, taputukset, laulaminen Koira-osan kohdassa, Kissa- osan improvisaatio.)

1. Tiikeri

Tii - ke - ri   tii - ke - ri

2. Panda

3. Koira

Hau hau hau hau hau hau hau hau hau hau hau

Sitten tapahtu silleen, että kuolemantähti heräsi eloon ja sitten se kloonisotilas ampu ammuksia koko ajan sieltä, eikä se räjähtänyt millään.

- *Pahisten laulu (Lasermiekalla ampuminen- leikki.)*

Sitten se pelle, nakupelle ampui vahingossa kuolemantähteen ja kuolemantähti murskaantui. Sit se nakupelle tuli ihan höpsöksi, ja ampui maapalloa.

- *Nakupelle- laulu (Soittaminen rytmisoittimilla mukana ja laulaminen.)*

Maapallo räjähti ja sitten tuli myös hauva ja se kokosi maailman taas, ja se sotilas ampuikin palapelin. Maapallo oli sit musta, ja sitten kun maapallo oli musta se kokoontui samanlaiseksi. Sitten maapallolle tuli asustamaan avaruusjänis. Se jänis oli vihreä ja sillä oli pitkät etuhampaat. Se näytti tosi hurjalta, kun se irvisteli, mutta yhtäkkiä se loikkasikin piiloon, koska sitä itseään pelotti.

- *Lapset tekevät omalla paikallaan pupunkorvat, etuhampaat ja irvistyksen. Piiloon meno peittäen pään käsillä.*

Hauva oli jättänyt maapallolle kirjekuoren, jonka sisällä oli viesti. Sitten se vihreä pupu avasi kirjekuoren ja siinä luki, että miten höpsö sä oot, että pelkää itseäsi.”

- Kohdassa ” pupu avasi kirjekuoren...” lapset soittavat rumpua.

Loppukumarrus.

5 Projektin arviointia

5.1 Lastentarhan opettajan haastattelu

Päiväkodissa järjestämieni musiikillisten työpajojen jälkeen haastattelin työpajoihin osallistuneiden 4-5 -vuotiaiden ryhmän opettajaa Maarit Haverista, ja kyselin häneltä seuraavanlaisia kysymyksiä: millaista musiikkitoimintaa tällä ryhmällä on ollut aikaisemmin ennen tätä projektia; mitä lapset oppivat tästä ja millaista kehitystä tai muutosta hän huomasi lapsissa projektin jälkeen; mitä mieltä hän oli tällaisesta projektista; mitä työpajoista jäi mieleen; mitä aineksia projektista jäi päiväkotiin ja mitä kehitysideoita hänellä olisi jatkoa ajatellen.

Haverisen mukaan tämän ryhmän lapsilla oli ollut jonkin verran musiikillista toimintaa ennen tätä projektia. He olivat käyneet kuuntelemassa erilaisia konsertteja, ja heillä oli ollut musiikkileikkikoulun tapaista toimintaa, jossa oli laulettu ja soitettu erilaisilla soittimilla. Päiväkodin arkeen kuuluivat myös monenlaiset laululeikit. Sadutus oli lapsille jo ennestään tuttu työväline, jota he olivat tehneet päiväkodissa muutaman kerran aikaisemmin. Kuitenkaan koskaan aiemmin ryhmän lapset eivät olleet säveltäneet ja tehneet itse musiikkiesitystä.

Haverinen kertoi, että lapset olivat innoissaan työpajoista, ja kyselivät usein, milloin olemme tulossa käymään siellä uudestaan. Hänen mielestään lasten kehityksen ja oppimisen kannalta tärkeää oli se, että projekti oli lapsilähtöinen ja tuki lasten luovuutta. Tärkeää oli myös se, että minä ja Saara arvostimme heidän sävellyksiään juuri sellaisenaan, ilman muokkaamista. Haverinen huomasi lasten kokevan omat tuotoksensa merkityksellisinä, sillä he lauloivat omia sävellyksiään päiväkodissa työpajojen jälkeen ja oli-

vat omista lauluistaan ylpeitä. Haverisen mukaan lapset lisäksi saivat musiikkiin syvemmän kosketuspinnan säveltämisen kautta, ja itse tehdyt sävellykset olivat juuri heidän näköisiänsä. Hän myös kertoi, että tämä projekti vahvisti ryhmähenkeä, ja uusi kokemus sekä esiintyminen rohkaisivat lapsia.

Haverisen mielestä tällainen projekti oli sopiva heidän päiväkotiansa, sillä lapsilähtöinen toiminta sopi hyvin heidän omaa filosofiaansa ja tuki näin ollen päiväkodin taidekasvatusta. Kokonaisuutena projekti onnistui Haverisen mukaan erittäin hyvin, ja projektin suunnitelma oli myös onnistunut ja looginen. Hän koki tärkeäksi sen, että annoimme lapsille omaa tilaa luoda ja säveltää turvallisessa ympäristössä, mutta kuitenkin pidimme kokonaisuuden hallinnassa, eikä työpajoissa soittaminen ollut päämäärätöntä musisoimista. Suhteellisen tiukan aikataulun huomioon ottaen saimme rajattua tekemisen juuri sopivasti, eikä lapsille tullut liikaa uutta omaksuttavaa. Haverisen mielestä jatkoa ajatellen tämän projektin pohja on hyvä sellaisenaan, mutta työpajoja ja aikaa voisi olla enemmän projektin toteuttamiseen.

Haverinen kertoi, että päiväkotia sai projektista lasten säveltämien laulujen lisäksi yhteisen kokemuksen ja ilon jakamisen sekä sen muistelemisen. Pajojen jälkeen lapset ovat myös soittaneet enemmän päiväkodissa olevilla soittimilla. Päiväkodissa henkilökunta ja lapset innostuivat siinä määrin lasten tekemästä musiikkisadusta, että siitä tehtiin yhteistyössä sirkuskoulun kanssa sirkusteatteriesitys keväällä 2015. Esiytyksessä oli pohjana lasten tässä projektissa tekemä satu sekä musiikkina käytettiin näitä lasten tekemiä sävellyksiä.

Kuva 2 Lasten tekemä musiikkisatu heräsi uudella tavalla henkiin sirkusteatterin keinoin.

5.2 Omaa arviointia

Järjestäessäni päiväkodissa musiikillisia työpajoja opin sen, miten paljon uusia asioita voi tulla eteen, joita täytyy ottaa huomioon sekä ennen varsinaisia työpajoja että niiden aikana. Ennen pajoja tärkeintä oli löytää päiväkotia, jossa työpajat pidettäisiin. Sopiva työpari oli myös löydettävä, sillä projekti vaati tiukan aikataulunsa, työpajojen sisällön sekä lapsiryhmän koon huomioon ottaen kaksi vetäjää. Työpariksi sain opiskelukaaverini Saara Heimosen, joka oli korvaamaton apu työpajoissa. Hän hoiti työpajojen videoimisen ja toimi apuna työpajojen vetämisessä. Työpajoissa käytettävä rajallinen aikataulu aiheutti minulle ja Saaralle stressiä. Välillä prosessin aikana epäilin, sujuuko projekti suunnitelmien mukaan ja tulemmeko saamaan kaiken valmiiksi ennen esitystä.

Tärkeässä roolissa pajojen onnistumisen kannalta oli päiväkotia, jossa toteutin projektini. En olisi voinut kuvitella parempaa päiväkotia tällaiselle projektille. Koko henkilökunta, varsinkin työpajaan osallistuneiden lasten ryhmän ohjaaja Maarit Haverinen, suhtautui projektiin alusta alkaen hyvin positiivisesti ja kannustavasti sekä oli joustava tilojen ja aikataulujen suhteen. Haverisen ansiota oli myös se, että työpajat toteutuivat mutkattomasti. Sain häneltä pitkin projektia hyviä neuvoja ja ehdotuksia, jotka auttoivat prosessin edetessä. Haverisen tehtävänä oli esimerkiksi jakaa työpajoissa lapset pienryhmiin, sillä hän tunsi ryhmän lasten persoonallisuudet hyvin.

Mielestäni tärkeimmässä roolissa päiväkodissa järjestämässäni projektissa oli musiikillisiin työpajoihin osallistuneiden lasten ryhmä. Lapset osoittivat pajojen aikana rohkeutta heittäytymällä ja osallistumalla kaikkeen tekemiseen mukaan, ja olivat lisäksi luovia keksivänsä omia tuotoksiaan. Mielestäni lapset tekivät tästä projektista upean ja mieleenpainuvan; he olivat koko ajan innostuneita kaikesta siitä, mitä teimme pajoissa.

Projektin päämääränä oli koota lasten tuotoksia sisältävä esitys, saada harjoiteltua se myös esityskuntoon sekä aktivoida ryhmän kaikki lapset osallistumaan yhteiseen tekemiseen. Tarkoituksena oli tehdä yhteinen satu, joka olisi mukana lasten sävellyksissä. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa heidän musiikillista keksintäänsä tarinasäveltämisen keinoin.

Mielestäni jokainen ennen työpajoja asetettu tavoite toteutui. Työpajoissa tehdyistä tuotoksista saatiin koottua hieno musiikkisatuesitys, ja lapset myös esittivät rohkeasti oman teoksensa yleisölle. Kaikki työpajoihin osallistuneet lapset uskaltautuivat mukaan yhteiseen tekemiseen, niin sadutukseen kuin tarinasäveltämiseenkin. Jokainen lapsi tarinasävelsi vähintään yhden oman laulun, mikä samalla vahvisti heidän musiikillista keksintäänsä.

Lapset olivat silminnähdessä ylpeitä omista tuotoksistaan, niin sadusta, sävellyksistä kuin myös laululeikeistä. He saivat näiden työpajojen myötä uudenlaisen, innostavan ja mieleenpainuvan kokemuksen, jossa heitä ja heidän tuotoksiaan arvostettiin ja kuunneltiin. Lapset pääsivät työpajoissa musisoimaan ja säveltämään itse, mikä vahvisti heidän musiikillista keksintäänsä. Se lisäsi myös lasten innostusta musiikkia kohtaan ja madalsi kynnyksen säveltämiseen ja musiikin harrastamiseen, mikä näkyi pajoissa siten, että he olivat kiinnostuneina mukana kaikessa tekemisessä.

Lapset saivat kokeilla turvallisessa ympäristössä uusia ja epämukavuusalueella olevia asioita, kuten esiintymistä, mutta heistä näki ja aisti rohkeuden, itseluottamuksen ja toimijuuden kasvamisen pajojen edetessä. Lapset rohkaistuivat esiintymään, vaikka heitä selvästi jännitti, ja hoitivat sekä omansa että toisten osuudet sairastapausten vuoksi esityksessä reippaasti ja mallikkaasti.

Olin asettanut ennen projektia itselleni yhdeksi tavoitteeksi työpajakokonaisuuden organisoimisen ja toteuttamisen. Mielestäni onnistuin tässä hyvin. Kiireestä huolimatta pysyin koko ajan aikataulussa sekä suunnittelu- että toteuttamisvaiheessa. Tavoitteeni oli saada tehtyä projektista ehjä kokonaisuus, josta myös itse oppisin. Sain lisää tietoa sadutuksen ja tarinasäveltämisen periaatteista ja niiden käyttämisestä lapsiryhmän kanssa sekä käytännön tekemisen kautta että lukemalla tietoa eri lähteistä. Työpajoissa mukana ollut päiväkotitoiminta sai tästä projektista uutta näkökulmaa ja inspiraatiota lasten kanssa tekemiseen, sillä musiikillisten työpajojen jälkeen päiväkodissa toteutettiin myöhemmin keväällä lasten tekemien tuotosten pohjalta sirkusteatteriesitys.

Tuntien suunnittelu ja valmistelu sujuivat hyvin, sillä omasta mielestäni ja myös saamani palautteen perusteella työpajojen runko toimi erinomaisesti käytännössä eikä pelkästään paperilla. Huomasin, että tällaisessa projektissa hyvin valmisteltu etukäteissuunnittelu oli tärkeää siksi, että pystyin ohjaajana olemaan koko ajan perillä työpajatilanteesta siitä, mitä tapahtuu nyt ja jopa askeleen edellä siitä, mitä tapahtuu seuraavaksi, jotta tilanne

ei muuttuisi kaaokseksi. Kuitenkaan suunnitelma ei saanut olla luovan prosessin aikana liian tarkka ja yksityiskohtainen, esimerkiksi tarinasävelletessä lapselle oli annettava oma aikansa ja tilansa tuotoksen tekemiseen, eikä omalla olemuksellaan saanut kiirehtiä tai hoputtaa. Ensiarvoisen tärkeää oli olla aidosti läsnä, kuunnella ja kannustaa lapsia. Tärkeää oli olla myös tukena ja apuna, varsinkin ensimmäisellä tarinasäveltämiskerralla, joka oli kaikille lapsille aivan uusi kokemus. Jos tilanne vaati, oli myös poikettava suunnitelmasta, esimerkiksi jätettävä joku etukäteen suunniteltu asia pois.

Kun tarkastelen työpajakokonaisuutta, aikaväli ja työpajojen lukumäärä olisivat voineet olla suurempia, jolloin olisimme lapsiryhmän kanssa ehtineet kaikessa rauhassa keskittyä yhteen asiaan pidempään. Tiedottaminen vanhemmille, lapsille ja päiväkodille sujivat mutkattomasti. Myös pajojen videointi oman oppimiseni tueksi onnistui vanhempien suostumuksella ja työparini Saaran avustuksella. Pajojen aikana pidin mielessä myös sen, mikä toiminnassa on ensisijaista: aito kohtaaminen ja kuunteleminen, sekä ilon ja positiivisen mielen säilyttäminen kaikessa tekemisessä.

Oma ammattitaitoni kasvoi projektin myötä, sillä kaikki työpajat videoitiin oppimiseni tueksi, jotta voin katsoa myöhemmin nauhalta, mikä meni omalta osaltani hyvin ja missä olisi parantamisen varaa. Lisäksi tein myös muistiinpanoja heti työpajan jälkeen. Myös puhuminen ja analysoiminen työparini Saaran kanssa työpajoihin liittyvistä tuntemuksista myös auttoi ja opetti minua. Tämä edesauttoi omassa reflektiossani ja osasin jatkossa kiinnittää huomiota oikeisiin asioihin omassa tekemisessäni. Esimerkiksi huomasin sen, että ensimmäisessä tarinasäveltämistyöpajassa puhuin verrattain paljon ohjeita antaessani. Seuraavilla kerroilla kiinnitin asiaan huomiota ja mielestäni olin paljon selkeämpi. Monesti liiallinen puhuminen ja asioiden selostaminen voi saada lapset hämilleen, eivätkä he jaksa keskittyä siihen, mitä sanotaan.

Opin työpajoista myös sen, että ohjeiden annossa ja tilanteen hallinnassa oman puheen äänensävyllä sekä nopeudella, jolla puhuu, on merkittävä vaikutus lasten käyttäytymiseen. Tämän huomasin neljännessä työpajassa, jossa lapset pääsivät tekemään laulu-leikkejä sävellyksiinsä. Oma puheeni kiihtyi ja äänensävyyni nousi sitä mukaa, kun tilanne alkoi riistäytyä hallinnasta lasten juoksennellessa ympäriinsä antaessani ohjeita siitä, mitä seuraavaksi teemme. Sillä hetkellä tajusin hidastaa puhettani tietoisesti ja puhua selkeämmin rauhallisemmalla äänellä, jolloin sain lasten huomion kiinnitettyä itseeni ja tilanteen jälleen hallintaani.

Vaikka olin suunnitellut ja harjoitellut kaiken etukäteen, huomasin projektin aikana sen, että koskaan ei voi tietää mitä tositalanteessa tulee eteen. Tämän sain huomata esityspäivänä, kun aamulla olin itse sairaana, ääni lähes poissa ja samoin myös suurin osa ryhmän lapsista oli kotona toipilaina. Tällaisessa tilanteessa oli pidettävä pää kylmänä ja unohdettava vastoinkäymiset, harjoiteltava puuttuvien lasten roolit paikalla olleiden kanssa sekä oltava itse lasten apuna esityksessä. Esitys onnistui hienosti, vaikka yli puolet ryhmäläisistä oli sairaana, ja onneksi ääneni kesti esityksen ajan.

Saimme paljon positiivista palautetta projektista sekä lasten vanhemmilta, mukana katsomassa ja esiintymässä olleilta lapsilta että päiväkodin henkilökunnalta. Heidän mielestään esitys oli erittäin hieno, idea hyvä ja lisäksi tällaista toimintaa pitäisi olla ehdottomasti enemmän. Lasten vanhemmat sekä päiväkodin henkilökunta olivat ihmeissään siitä, että lapset olivat itse säveltäneet noin hienoja kappaleita. Olimme työparini Saaran kanssa myös todella tyytyväisiä esitykseen ja työpajoihin sekä hyvin ylpeitä kaikkien lasten puolesta siitä, miten hieno ja mielikuvituksekas musiikkisadusta tuli. Kokonaisuutena kaikki sujui oikein mallikkaasti, ja esityskin onnistui vastoinkäymisistä huolimatta erittäin hyvin.

Olin iloinen siitä, että projektini jälkeen päiväkodissa jatkettiin lasten musiikkisatua ja tehtiin siitä esitys yhteistyössä sirkuskoulun kanssa. Oli hienoa nähdä, kuinka näiden lasten tuotokset innoittivat kehittämään esitystä sirkusteatterin keinoin. Musiikkisatuun oli uudessa versiossa yhdistetty sirkusta ja teatteri-ilmaisua. Olimme työparini Saaran kanssa katsomassa esitystä, ja se oli täynnä uusia ideoita ja mielikuvituksellisuutta. Musiikkisatu heräsi aivan uudella tavalla henkiin, ja oli upeaa nähdä lasten riemu ja rohkeus esiintyä. Heidän kasvoiltaan paistoi ilo ja ylpeys siitä, että he pääsivät esittämään jälleen jotakin itse tekemäänsä.

6 Pohdinta

Käsittelin opinnäytetyössäni sadutusta ja tarinasäveltämistä musiikkipedagogin työvälineinä ja perehdyin näihin aiheisiin monipuolisesti ja pintaa syvemältä. Työssäni tärkeänä ja kantavana osana oli kuvaus päiväkodissa pitämistäni musiikillisista työpajoista, joissa käytin pääasiassa näitä kahta työvälinettä. Lisäksi syvennyin projektini kohderyhmän kautta siihen, millainen 4-5 -vuotias lapsi on musiikin tekijänä.

Katsoessani opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena huomaan oppineeni ja oivaltaneeni paljon uutta, kuten edellisestä luvusta käy ilmi. Oma ammattiosaamiseni sekä organisoitaitoni kehittyivät, sekä huomasin sen, että oma-aloitteisuuden ja rohkeuden kautta voi saada aikaan merkittäviä asioita, kuten nämä työpajat päiväkodissa. Huomaamattani sain päiväkodista yhteistyökumppanin, jonka kanssa uskon olevani jatkossakin yhteydessä. Esimerkiksi pidimme lastenmusiikkiryhtyeeni kanssa tässä päiväkodissa osallistavan lastenmusiikkikonsertin tänä syksynä.

Mielestäni päiväkodissa toteuttamani työpajat toimivat rakenteeltaan hyvin, ja samantyyppistä pohjaa voisi jatkossa soveltaa eri projekteihin. Kuitenkin tällaisen projektin tekemiseen olisi hyvä varata vielä enemmän aikaa, jolloin asioita pystyisi tekemään kaikessa rauhassa ja vielä monipuolisemmin, esimerkiksi yhdistämään pajoihin mukaan muita taiteenaloja, kuten teatteria, askartelua tai maalaamista.

Tulevaisuudessa musiikkipedagogit voisivat mielestäni tehdä enemmän yhteistyötä eri tahojen kanssa ja työskennellä päiväkodeissa, nuorisotaloilla, kehitysvammaisten parissa ja vanhusten palvelutaloissa pitämässä musiikillisia ja luovan toiminnan työpajoja, jotka voisivat sisältää niin sadutusta, tarinasäveltämistä, monenlaista musiikillista toimintaa kuin eri taiteenalojen integrointia. Tämä olisi paketti, jonka työnantaja, esimerkiksi päiväkotia, ostaisi musiikkiopiston kautta. Toinen vaihtoehto olisi palkata musiikkipedagogi työskentelemään kyseiseen toimipisteeseen, eli luoda uusi työpaikka kiinteällä palkalla. Työpaja voitaisiin pitää kerran viikossa per ryhmä, ja koko prosessin kesto voisi olla ideaalilanteessa puolesta vuodesta vuoteen. Projektin huipentuisi vuoden lopussa esitettävään loppukonserttiin, jossa esiteltäisiin mitä vuoden aikana on saatu aikaan.

Olen lisäksi ideoinut, että aikaväliltään pidempikestoisten työpajojen toimintaan, joita järjestettäisiin muun muassa lapsille, nuorille, kehitysvammaisille ja vanhuksille, voitaisiin sisällyttää myös soitonopetusta. Näin ollen omat ja myös muiden tuotokset olisi mahdollista soittaa tarjolla olevilla soittimilla itse, esimerkiksi pianolla tai kitaralla. Nuotit voitaisiin kirjoittaa kuvionuoteilla, jolloin niiden oppiminen nopeutuisi ja helpottuisi. Tällainen toiminta vaatisi joko pienryhmää tai vastaavasti suuremman ryhmän kanssa kahta opettajaa.

Mielestäni myös sairaaloihin voitaisiin järjestää mahdollisuuksien mukaan jonkinasteista luovan toiminnan työpajamallia. Joissakin sairaaloissa esiintyy vierailevia muusikoita, jotka esittävät musiikkikappaleita ja välillä potilaat voivat päästä kokeilemaan erilaisia soittimia. Kuitenkin näissä ideoimissani luovan toiminnan pajoissa tai musiikkituokioissa lähtökohtana olisi se, että vähintään yksi potilas tai parhaassa tapauksessa useampi, pääsisivät osallistumaan esimerkiksi tekemällä sadun ja säveltämällä siihen ohjaajan mukana olevilla soittimilla äänimaisemaa tai melodiaa. Ohjaaja kirjoittaisi nämä tuotokset ylös, ja ne voitaisiin vielä pajan lopuksi esittää uudelleen. Ne potilaat, jotka eivät pystyisi itse jonkin rajoittavan tekijän takia osallistumaan mukaan tekemiseen, voisivat kuitenkin halutessaan tulla seuraamaan toimintaa.

Moni potilas ei välttämättä ole sairaalassa kovinkaan kauan, joten nämä edellä ideoimani pajat olisivat joko kertaluontoisia tai pidempään sairaalassa oleville muutaman kerran pituisia kokonaisuuksia. Tämä musiikkipedagogeille lyhytkestoinen tuokio merkitsisi potilaille paljon, sillä vaihtelun ja piristyksen lisäksi he pääsisivät itse luomaan ja tekemään jotain aivan uutta, sekä saisivat muuta ajateltavaa sairaalassa olemisen ohella.

Mielestäni musiikkipedagogit voisivat lisäksi järjestää koulutuspäiviä sosiaali- ja terveysalan työntekijöille, joissa esiteltäisiin erilaisia musiikillisia ja luovan toiminnan työtapoja, kuten sadutusta ja tarinasäveltämistä sekä erilaisten taiteenalojen integrointia päivän as-kareisiin mukaan. Musiikkipedagogit voisivat tarjota erilaisia tapoja soveltaa ja muuntaa luovia työtapoja sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden omiin toimintatapoihin ja tiloihin sopiviksi. Koska tarinasäveltäminen vaatii ohjaajalta musiikin harrastuneisuutta, jotta musiikilliset asiat tulevat kirjatuksi paperille oikein, musiikkipedagogi on avainasemassa ohjaajien kouluttamisen suhteen. Perinteisten nuottien kirjoitus- ja lukutaito eivät kuiten-

kaan ole välttämättömyys, sillä apuna kirjaamisessa voi käyttää jo aiemmin mainitsemiä kuvionuotteja. Täten musiikkipedagogien pitämän koulutuksen sisältöön voisi kuulua myös kuvionuottien opettaminen.

Kehittämissuhteita, halua ja intoa uusille ideoille minulta ei puutu, mutta kuitenkin tämän laajuisen toiminnan organisoimisessa on otettava realiteetit huomioon. Ensimmäinen ongelma yleensä piilee resursseissa. Uskon, että halukkaita varmasti löytyisi ottamaan musiikkipedagogi työskentelemään erityyppisiin työympäristöihin ja tuomaan iloa ja piristystä arkeen. Valitettavasti kun eteen tulee kysymys palkasta, halukkaita tällaiseen toiminnan rahoittamiseen ei niin vain enää löydykään.

Nykyäänä musiikin vaikutusta ihmisen kehitykseen, aivoihin ja hyvinvointiin on tutkittu hyvinkin laajasti (Huutilainen 2011, 35- 47). Toivottavasti musiikin positiivinen vaikutus ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tullaan huomioimaan entistä paremmin tulevaisuudessa. Toivon myös, että musiikkipedagogit voisivat omalla esimerkillään rohkaista eri tahojen työntekijöitä käyttämään musiikkia ja luovia työtapoja työssään ja näin todistaa työn tuloksillaan muutoksia ihmisten hyvinvoinnissa. Haluan uskoa, että musiikkiin ja sen hyvinvointia lisäävään voimaan halutaan tulevaisuudessa panostaa entistä enemmän, ja varmasti myös rahoitusta musiikilliseen ja luovaan toimintaan tullaan lisäämään.

Mielestäni on tärkeää, että jokainen saa kokea tulevansa kuulluksi omana itsenään musiikillisten ja luovan toiminnan työpajojen kautta ja tuntea itsensä sekä oman tuotoksensa merkittäväksi ja arvostetuksi. Toivon että luovuutta, tätä jokaisessa ihmisessä synnyntäisestä olevaa, monesti myös piilevää voimavaraa, hyödynnettäisiin entistä enemmän. Luovuuden voi valitettavasti tukahduttaa lannistavalla ja passivoivalla toiminnalla, mutta onneksi sitä voi kasvattaa ja tukea kannustavassa, kuuntelevassa ja positiivisessa ympäristössä.

Opinnäytetyöni tulokset ja pohdinnat osoittavat sen, että luovien työvälineiden, kuten sadutuksen ja tarinasäveltämisen, käyttö on arvokasta ja merkittävää. On tärkeää antaa lapsille mahdollisuus luoda jotain uutta, arvostaa heidän omia tuotoksiaan sekä kuunnella että antaa mielikuvitukselle ja luovuudelle tilaa ja aikaa. Nimenomaan aito kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat avainasemassa turvallisen ja kuuntelevan ilmapiirin ja ympäristön saavuttamiseksi. Tällainen oppimisympäristö on mielestäni pidemmällä tähtäimellä hyvin hedelmällinen, sillä se tarjoaa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja luovuuden tukemiselle erinomaiset lähtökohdat. Itselleni oli suuri ilo päästä todistamaan tämän

opinnäytetyön kautta sitä, että kun lapsille annetaan mahdollisuus, kannustava ilmapiiri ja turvallinen ympäristö luovaan työskentelyyn, vain mielikuvitus on heidän rajanaan.

Lähteet

Hakomäki, Hanna 2007. Tarinasäveltämisen taito. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huotilainen, Minna 2011. Musiikki ja aivot. Aivotutkimus tunnistaa musiikin erityisen merkityksen ihmiselle. Teoksessa Liisa-Maria Lilja-Viherlampi (toim.): Ihminen ja musiikki. Musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia. Tampere: Tampereen Yliopistopaino - Juvenes Print, 35- 52.

Hongisto-Åberg, Marja & Lindberg- Piironen, Anne & Mäkinen, Leena 1994. Musiikki varhaiskasvatuksessa. 2. painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kaikkonen, Markku & Uusitalo, Kaarlo 2005. Soita mitä näet – kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. 2. painos. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Karlsson, Liisa 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Marjanen, Kaarina 2011. Musiikkisuunnittelu varhaisiän musiikinopetuksen näkökulmasta. Teoksessa Jukka Louhivuori & Pirkko Paananen & Lauri Väkevä (toim.): Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura – FISME ry, 385- 405.

Ojanen, Tuija & Ritmala, Marjo & Sivén, Tuula & Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2011. Lapsen aika. 12-14. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Prashnig, Barbara 2000. Erilaisuuden voima – opetustyyli ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruokonen, Inkeri 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri: Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy. 120-143.

Ruokonen, Inkeri 2011. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.): Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 122-135.